

JEAN-PAUL SARTRE

DUVAR

ÖYKÜ

Çeviri: ERAY CANBERK

14.
BASKI

JEAN-PAUL SARTRE

DUVAR

Le mur, Jean-Paul Sartre

© 1939, Éditions Gallimard

© 1994, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1994

14. basım: Mart 2017, İstanbul

Bu kitabın 14. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-510-382-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789755103822

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

JEAN-PAUL SARTRE

DUVAR

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren

Eray Canberk

Jean-Paul Sartre'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bulanık, 1981

Akıl Çağı / Özgürlük Yolları 1, 1996

Yaşanmayan Zaman / Özgürlük Yolları 2, 1997

Aydınlar Üzerine, 1997

Sözcükler, 1997

Yıkılış / Özgürlük Yolları 3, 1998

Edebiyat Nedir?, 2005

Öznellik Nedir?, 2015

JEAN-PAUL SARTRE, (1905-1980) Paris'te doğdu. Üniversite yıllarında Simone de Beauvoir'la başlayan birlikteliği yaşamı boyunca sürdürdü. 1938'de, sonradan geliştireceği birçok felsefi konuya yer veren *Bulanti* adlı romanını yayımladı. Bireyin özgürlüğünün felsefi savunusundan sonra toplumsal sorumluluk konusuna yöneldi ve 1945'te dört cilt olarak tasarladığı büyük bir romana başladı. *Özgürlük Yolları* adlı bu yapıtın ilk üç cildi *L'Âge de raison (Akıl Çağı, Uyanış)*, *Le Sursis (Yaşanmayan Zaman, Bekleyiş)* ve *La Mort dans l'âme'yi (Yıkılış, Tükeniş)* yazdıktan sonra oyunun romandan daha güçlü bir iletişim aracı olduğuna karar vererek *Sinekler, Gizli Oturum, Kirli Eller, Şeytan ve Yüce Tanrı, Saygılı Yosma ve Altona Mahpusları* gibi oyunlar yazdı. Bu arada Simone de Beauvoir'la birlikte kurup yönettikleri *Les Temps Modernes* dergisinde birçok yazısı yayımlandı. 1964'te Nobel Edebiyat Ödülü'nü reddetti.

ERAY CANBERK, 1940 yılında İstanbul'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda öğrenim gördü. Ansiklopedi ve sözlük maddeleri yazdı. Şiir, hikâye, deneme, inceleme, çeviri alanlarında ürün verdi. Troya Edebiyat Ödülü'ne (2010) ve *Kent Kırgını* adlı şiir kitabıyla 2012 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'ne değer görüldü. Prévert'den, Desnos'tan, Mao'dan, Éluard'dan, Machado'dan, Tahar Ben Jelloun'dan, Césaire'den yaptığı şiir çevirileri kitap haline getirdi. Çeviri şiir seçkileri hazırladı. Ayrıca çok sayıda çocuk kitabı ve *Red Kit*'in bütün albümlerini çevirdi.

Olga Kosakiewicz'e

İçindekiler

Duvar	13
Oda.....	39
Herostratus	73
Özel Yaşam	93
Bir Yöneticinin Çocukluğu	133

DUVAR

Bizi büyük, beyaz bir odaya soktular, gözlerim kırışmaya başladı, ışık gözlerimi rahatsız ediyordu. Sonra bir masa ve masanın arkasında dört herif gördüm, sivildiler, kâğıtlara bakıyorlardı. Öteki tutukluları dip tarafa yığmışlardı; onların yanına kadar gidebilmemiz için bütün odayı baştan başa geçmemiz gerekiyordu. Aralarından pek çoğunu tanıyordum; ötekiler yabancı olmalıydılar. Önümde duran ikisi, yuvarlak kafalı, sarı-sındı. Birbirlerine benziyorlardı. Fransızdılar sanıyorum. Küçük olan durmadan pantolonunu yukarı çekiyordu; sinir işte.

Bu üç saate yakın sürdü. Sersemlemiştim; kafam bomboştu. Ama oda iyiden iyiye sıcaktı; bu da hoşuma gitmiyor değildi; yirmi dört saatten beri buz kesmiştik. Muhafızlar tutukluları birbiri ardı sıra masanın önüne götürüyorlardı. O zaman dört herif, tutuklulara, adlarını ve işlerini soruyordu.

Çoğu zaman pek derine inmiyorlar ya da “Mühimmat depoları sabotajına katıldın mı?”, “Ayın dokuzunda sabahleyin neredeydin, ne yapıyordun?” gibi şuradan buradan sorular soruyorlardı. Yanıtları dinlemiyorlardı, dinler gibi bile görünmüyorlardı. Bir an susuyor, dos-doğru önlerine bakıyor, sonra da yazmaya koyuluyorlar-

dı. Tom'a, Uluslararası Tugaylar'da¹ çalışıp çalışmadığını sordular. Ceketinde ele geçirilen kâğıtlar yüzünden Tom aksini söyleyemiyordu. Juan'a hiçbir şey sormadılar, ama adını söyledikten sonra uzun uzun bir şeyler yazdılar.

"Anarşist olan erkek kardeşim José'dir," dedi Juan. "Artık burada olmadığını pekâlâ biliyorsunuz. Ben hiçbir partiden değilim, hiç siyasetle uğraşmadım."

Yanıt vermediler. Juan yine, "Ben bir şey yapmadım. Başkaları uğruna gürültüye gitmek istemiyorum," dedi.

Dudakları titriyordu. Bir gardiyan onu susturdu ve götürdü. Sıra bana gelmişti:

"Sizin adınız Pablo Ibbieta mı?"

"Evet," dedim.

Herif kâğıtlara baktı.

"Ramon Gris nerede?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

"Ayın altısından on dokuzuna kadar onu evinizde saklamışsınız."

"Hayır."

Bir an bir şeyler yazdılar, sonra gardiyanlar beni çıkardı. Koridorda Tom ile Juan iki gardiyanın arasında bekliyorlardı. Yürümeye koyulduk. Tom gardiyanlardan birine sordu:

"Şimdi ne olacak?"

"Ne olmuş ki?" dedi gardiyan.

"Bu bir soruşturma mıydı, yoksa bir yargılama mı?"

"Yargılamaydı," dedi gardiyan.

"Peki, şimdi bizi ne yapacaklar?"

Gardiyan, kuru kuru, "Karar size hücrelerinizde bildirilecek," dedi.

1. İspanya İç Savaşı'nda (1936-1939) General Franco önderliğindeki Milliyetçilere karşı Komitern (III. Enternasyonal) tarafından Paris'te örgütlenen yabancu gönüllü birlikleri. (Y.N.)

Gerçekte bize hücre olarak verilen yer hastanenin mahzenlerinden biriydi. Burası, hava akımı yüzünden korkunç soğuktu. Bütün gece buz kestik; gündüz de bundan daha iyi değildi durum. Bundan önceki beş günü Ortaçağ'dan kalma bir çeşit zindan olan başpiskoposluk mahzeninde geçirmiştım. Çok tutuklu olmasına karşın yer az olduğundan neresi olursa olsun yerleştiriyorlardı. Ben kendi yerimden yana şikâyetçi değildim, soğuktan üşümüyordum ama yalnızdım orada; aradan zaman geçince her şey katlanılmaz olur. Mahzende başkaları da vardı. Juan hiç konuşmuyordu. Korkuyordu ve üstelik söyleyecek bir sözü olmayacak kadar gençti. Tom konuşkandı ve İspanyolcayı iyi biliyordu.

Mahzende bir bank ve saman dolu dört şilte vardı. Gardiyanlar bizi getirip bırakınca oturduk, sessizce beklemeye koyulduk. Bir süre sonra Tom, "İşimiz bitik," dedi.

"Bence de," dedim. "Ama bana öyle geliyor ki ufaklığa bir şey yapmayacaklar."

"Ona bir suç yükleyemezler," dedi Tom. "O eylemcilerden birinin kardeşi, hepsi bu."

Juan'a baktım; söylenenleri duyar gibi bir hali yoktu. Tom yeniden söze başladı:

"Saragosa'da ne yapmışlar, biliyor musun? Adamları yerlere yatırmış, sonra üzerlerinden kamyonlarla geçmişler. Bunu bize asker kaçağı bir Faslı söyledi. Mermi harcamamak için böyle yaptıklarını söylüyorlarmış."

"Ama onun yerine benzin harcıyorlar," dedim.

Tom'a sinir olmuşum; böyle şeyler söylememeliydi.

"Yolda dolaşan subaylar var," diye devam etti, "elleri ceplerinde, ağızlarında sigara, olanları seyrediyorlar. Adamların işini bitirdiklerini mi sanıyorsun? Hepsine vız geliyor. Bağıra bağıra gebermelerine aldırıyorlar bile. Bazen bir saat sürüyor. Faslı diyordu ki, bunu ilk gördüğünde neredeyse kusuyormuş."

“Burada da böyle yapacaklarını sanmıyorum,” dedim. “Ama cephaneleri yetersizse, bilemem.”

Solda, tavana açılmış, gökyüzüne bakan yuvarlak bir yarıktan ve dört hava deliğinden içeri ışık giriyordu. Çoğunlukla bir kapakla kapalı duran bu yuvarlak yarıktan mahzene kömür boşaltılmış. Tam deliğin altında kalın bir toz yığını vardı. Kömür hastaneyi ısıtsın diye getirilmişti, ama savaşın başlamasıyla hastalar hastaneden çıkarılmış, kömür de orada işe yaramaz bir halde kalmıştı. Yukarıdan içeri yağmur giriyordu, çünkü kapağı kapatmayı unutmuşlardı.

Tom titremeye başladı.

“Tanrım, titriyorum,” dedi. “İşte yine başlıyor.”

Ayağa kalktı, el kol hareketleri yapmaya başladı. Her hareketiyle beyaz ve kıllı göğsünü saran gömleği aralanıyordu. Yere sırtüstü uzandı, bacaklarını havaya kaldırdı, makas hareketleri yaptı. İri sağrısının titrediğini görüyordum. Tom topuz gibiydi, ama yağlıydı da. Tüfek mermilerinin ya da süngü uçlarının tıpkı bir topak tereyağına dalar gibi bu yumuşak et yığına gömülüvereceğini düşündüm. Tom sıksa olsaydı aynı şey aklıma gelmeyecekti.

Ben o kadar üşümüyordum, ama sanki kollarımla omuzlarım benim değildi. Zaman zaman bir şeyim eksikmiş gibi geliyordu da etrafta ceketimi aramaya koyuluyordum, sonra birden ceketini bana vermedikleri aklıma geliyordu. Bu daha da kötüydü. Elbiselerimizi kendi askerlerine vermek için almışlardı ve kala kala bize gömleklerimiz kalmıştı; bir de hastanede yatan hastaların yaz ortasında giydikleri bu keten pantolonlar. Bir süre sonra Tom kalktı, oflaya pufloya gelip yanıma çöktü.

“Isındın mı?”

“Ne gezer, soluğum kesildi.”

Akşamın saat sekizine doğru yanında iki Falanjist ile

bir komutan içeri girdi. Elinde bir yığın kâğıt vardı. Gardiyana seslendi:

“Nedir onların adları? Şu üçünün?”

“Steinbock, Ibbieta, Mirbal,” dedi gardiyan.

Komutan kelebekgözlüğünü taktı, elindeki listeye baktı:

“Steinbock... Steinbock... İşte. Ölümüne mahkûm edildiniz. Yarın sabah kurşuna dizileceksiniz.”

Yine baktı, “Öteki ikisi de aynı,” dedi.

“Olamaz,” dedi Juan. “Ben değilim.”

Komutan, şaşkın bir tavırla ona baktı:

“Sizin adınız nedir?”

“Juan Mirbal,” dedi.

“İyi ya, adınız işte burada,” dedi komutan. “Ölümüne mahkûm edildiniz.”

“Ben hiçbir şey yapmadım ki,” dedi Juan.

Komutan omuz silkti, Tom’la bana döndü:

“Bask mısınız?”

“Yok, Bask değiliz.”

Canı sıkılmış gibiydi.

“Bana üç tane Bask olduğunu söylediler. Onların peşinden koşup zaman kaybedemem. Papaz istemezsiniz herhalde, değil mi?”

Yanıt bile vermedik.

“Şimdi bir Belçikalı doktor gelecek,” dedi komutan.

“Geceyi sizinle geçirmek için emir aldı.”

Askerce selam verip çıktı.

“Evet,” dedim, “olan, ufaklığa oldu.”

Bunu adil olmak için söylüyordum, ama ufaklığı sevmiyordum. İpince bir yüzü vardı; korku, ıstırap yüzünü yüz olmaktan çıkarmıştı, bütün çizgilerini bozmuştu. Üç gün öncesine kadar canlı bir oğlandı; böylesinden hoşlanabilir insan. Ama şimdi yaşlı bir ibneye benziyordu, ne yapılırsa ne edilse bir daha gençleşemeyeceğini dü-

şünüyordum. Ona biraz şefkat göstermek hiç de fena olmazdı, ama şefkat beni tiksindiriyor, giderek midemi bulandırıyor.

Tek söz söylemedi, ama kül gibi oldu. Yüzü ve elleri kül gibiydi. Tekrar yerine oturdu; iri iri açılmış gözleri toprağa baktı. Tom temiz yürekliydi. Onu kucaklamak istedi, ama ufaklık, yüzünü buruşturarak kendini sertçe çekiverdi.

“Bırak,” dedim, alçak sesle. “Neredeyse zırlamaya başlayacak, görüyorsun.”

Tom ister istemez boyun eğdi. Ufaklığı avutmuş olsaydı, bununla meşgul olur, kafasını kendine takmazdı. Ama bu benim canımı sıkıyordu; ölümü hiç düşünmemiştim, çünkü böyle bir fırsat olmamıştı, ama şimdi fırsat vardı ve bunu düşünmek dururken neden başka şeyler yapmalıydı?

Tom konuşmaya başladı.

“Sen herifleri hakladın mı?” diye sordu bana.

Yanıt vermedim. Ağustos başından beri altı adam hakladığını anlatmaya başladı. Durumu pek anlamıyordu; anlamak *istemediğini* de açıkça görüyordum. Ben de tam tamına ne olup biteceğini canlandıramıyordum kafamda; çok acı çekilip çekilmeyeceğini kendi kendime soruyordum, kurşunları düşünüyordum, bedenimi delip geçen yakıcı sivriliklerini hayal ediyordum. Gerçek sorun bütün bunların dışındaydı, ama ben sakindim. Anlamak için önümüzde bütün bir gece vardı. Bir süre sonra Tom konuşmasını kesti. Gözucuyla Tom’a baktım. Onun da kül gibi olduğunu gördüm; zavallı bir görünüşü vardı. “Başlıyor!” dedim kendi kendime. Neredeyse gece oluyordu, hava delikleri ve kömür yığını boyunca donuk bir ışık süzülüyor, gökyüzünün altında iri bir leke yapıyordu. Tavanın deliğinden belli belirsiz bir yıldız görüyordum. Gece açık ve ayaz olacaktı.

Kapı açıldı, iki gardiyan içeri girdi. Belçika üniforması giymiş kumral bir adam geliyordu arkalarından. Biz selamladı.

“Ben doktorum,” dedi. “Bu güç durumda yanınızda bulunmak için emir aldım.”

Hoş ve kibar bir sesi vardı.

“Buraya ne yapmaya geldiniz?” dedim.

“Kendimi sizin yerinize koyuyorum. Şu birkaç saatinizin ağırlığını hafifletmek için elimden geleni yapacağım,” dedi.

“Neden bizim yanımıza geldiniz? Başkaları da var, hastaneler onlarla dolu.”

“Beni buraya yolladılar,” dedi şaşkın bir tavırla. “Ah! Sigara içmek ister misiniz?” diye ekledi birden. “Sigara da var, puro da.”

Bize İngiliz sigaraları ve purolar sundu. Ama reddettik. Gözlerinin içine bakıyordum; sıkılmış gibiydi.

“Siz, buraya acıyıp ilgilenmeye gelmediniz,” dedim. “Zaten sizi tanıyorum. Beni tutukladıkları gün sizi, faşistlerle kışlanın avlusunda görmüştüm.”

Daha da konuşacaktım ama birden beni şaşırtan bir şey oldu: Bu doktorun burada olması beni kendi kendimle ilgilenmekten alıkoymuştu. Çoğunlukla ben bir insanın üstüne düştüm mü kolay kolay bırakmam. Yine de konuşma isteği kaybolup gitti içimden; omzumu silk-tim, gözlerimi çevirdim. Biraz sonra başımı kaldırdım; meraklı bir tavırla beni süzüyordu. Gardiyanlar bir saman minderin üstüne oturmuşlardı. Koca sıska Pedro başparmaklarını çeviriyor, öteki de uyumamak için zaman zaman başını oynatıyordu.

Pedro birden, “Işık ister misiniz?” diye sordu doktora.

Beriki başıyla, “Evet,” dedi. Doktorun bir meşe odunu kadar kafasız olduğunu düşünüyordum, ama kuşkusuz, kötü yürekli değildi. Soğuk, mavi iri gözlerine ba-

kınca bana öyle geldi ki bu adam daha çok hayal gücü eksikliği yüzünden bu haldeydi. Pedro çıktı; bir gaz lambasıyla geri döndü, lambayı sıranın köşesine koydu. Kötü aydınlatıyordu, ama hiç yoktan iyiydi. Geçtiğimiz gece bizi karanlıkta bırakmışlardı. Lambanın tavana vuran yuvarlak ışığına şöyle bir süre baktım. Büyülenmişim. Sonra birden kendime geldim, ışığın yuvarlağı silindi, koskoca bir yük altında ezildiğimi hissettim. Bu ne ölüm düşüncesiydi, ne de korku; bu adsız bir şeydi. Elmacık kemiklerim yanıyordu ve kafam berbattı.

Silkindim, iki yoldaşıma baktım. Tom başını ellerinin arasına gizlemişti, ancak kalın ve beyaz ensesini görüyordum. Küçük Juan bütün bütün dağılmıştı; ağzı açıktı, burun delikleri titriyordu. Doktor ona yaklaştı, sanki ona güç vermek istercesine elini omzuna koydu; ama gözleri soğuk soğuk bakıyordu. Sonra Belçikalının elinin sinsice Juan'ın kolu boyunca aşağıya, bileğine kadar indiğini gördüm. Juan kayıtsızca kendini bıraktı. Belçikalı dalgın bir tavırla bileği üç parmağı arasına aldı, aynı anda biraz geri çekildi ve bana sırtını dönmek için şöyle bir yerleşti. Ama ben geriye kaykıldım; saatini çıkardığını ve ufaklığın bileğini elinden bırakmadan bir süre tuttuğunu gördüm. Sonra hareketsiz duran eli bırakıverdi ve gitti duvara yaslandı, acele not etmesi gereken çok önemli bir şey varmış gibi birden cebinden bir defter çıkardı, oraya bir şeyler çiziktirdi. Aşağılık herif, diye geçirdim içimden kızgınlıkla, benim de nabzımı yoklamaya kalkma sakın, pis ağzının orta yerine yerleştirim yumruğu.

Gelmedi, ama bana baktığını hissediyordum. Başımı kaldırdım, ben de ona baktım. Kimliği belirsiz bir sesle sordu:

“İnsan burada buz keser, öyle değil mi?”

Üşümüş bir hali vardı, morarmıştı.

“Üşümüyorum,” dedim.

Gözlerini dikip bana bakmaktan vazgeçmiyordu. Birden anladım, elimi yüzüme götürdüm. Tere batmıştım. Bu mahzende, kışın ortasında, yel üfürür su götürürken, ben terliyordum. Terle keçeleşmiş saçlarımın arasına geçirdim parmaklarımı. Aynı anda gömleğimin ıslandığını, tenime yapıştığını fark ettim. En azından bir saattir terliyordum ve bunu hissetmemiştim. Ama bu, Belçikalı domuzun gözünden kaçmamıştı. Yanaklarımdan süzülen damlaları görmüştü ve marazi sayılacak bir korku durumunun ortaya çıkması diye düşünmüştü; o kendisini doğal hissediyor, böyle olmakla da gurur duyuyordu; çünkü üşüyordu. Kalkıp suratını dağıtmak geldi içimden, ama tam davranmışım ki utancım da, kızgınlığım da silinip gitti, kayıtsızca sıranın üstüne çöktüm.

Boynumu mendilimle kurulamakla yetindim, çünkü şimdi terlerin saçlarımdan süzülüp enseme aktığını hissediyordum; bu hoş bir şey değildi. Birden kurulanmaktan vazgeçtim, yararı yoktu. Mendilim sıırsıklam olmuştu ve hep terliyordum. Kaba etlerim de terliyordu ve ıslanan pantolonum sıraya yapışıyordu.

Küçük Juan birdenbire konuşmaya başladı:

“Doktor musunuz?”

“Evet,” dedi Belçikalı.

“İnsan uzun zaman acı çeker mi?”

“Ne zaman?.. Yok canım,” dedi Belçikalı babacan bir sesle, “çabuk biter.”

Ücretli muayene olmuş bir hastanın tasesını dağıtan bir tavrı vardı.

“Ama ben... bana dediler ki... çoklukla iki kez yayılım ateşi açılmış.”

“Bazen,” diye başını sallayarak yanıt verdi Belçikalı. “İlk yayılım ateşinde can alıcı yerlere bir şey olmazsa bir daha ateş edebilirler.”

“O zaman tüfekleri yeniden doldurmak ve yeniden nişan almak gerekmez mi?”

Düşündü, kısılmış bir sesle ekledi:

“Bu da zaman alır!”

Ufaklık acı çekme korkusu içindeydi, bundan başka bir şey düşünmüyordu. Gençti. Bense bunu pek düşünmüyordum; beni terleten acı çekme korkusu değildi.

Ayağa kalktım, toz yığına kadar yürüdüm. Tom sıçradı, kin dolu bir bakışla bana baktı; canını sıkıyordum, çünkü ayakkabılarım gıcırdayordu. Kendi kendime acaba benim yüzüm de onunki kadar tozlu mu, diye sordum. Baktım, o da terliyordu. Gökyüzü muhteşemdi, bu kuytu köşeye hiç ışık girmiyordu, Büyükayı’yı görmek için başımı kaldırmam yeterdi. Ama artık eskiden olduğu gibi değildi, önceki gece başpiskoposluktaki zindanımda koskoca bir gök parçası görebiliyordum ve günün her saati bana bir başka anıyı anımsatıyordu. Sabahleyin gök pürüzsüz ve hafif mavi olduğunda Atlantik kıyılarındaki plajları düşünüyordum. Öğleyin güneşi görüyordum ve ançüezle zeytin yiyerek *manzanilla* içtiğim Sevilla’daki bir barı anımsıyordum. Öğleden sonra gölgeye giriyordum ve arenaların bir yarısı güneşten yarıyken öbür yarısına düşen derin gölgeyi düşünüyordum. Dünyayı böyle gökyüzüne vuran yansımasıyla görmek gerçekten acı verirdi insana. Ama şimdi istediğim kadar bakıyordum gökyüzüne. Artık gökyüzü bana hiçbir şey anımsatmıyordu. Böylesini yeğ tutuyordum. Gidip Tom’un yanına oturdum. Uzun bir zaman geçti.

Tom alçak sesle konuşmaya başladı. Hep konuşması gerekiyordu, böyle olmazsa düşünceleri içinde kendine yol bulamıyordu pek. Konuştuğu bendim ama yüzüme bakmıyordu sanıyorum. Kuşkusuz, beni böyle kül gibi ve ter içinde, olduğum gibi görmekten korkuyordu. Birbirimize benziyorduk ve işin kötüsü birbirimizin aynası

gibiydik. Capcanlı duran Belçikalıya bakıyordu.

“Sen anlıyor musun?” diyordu. “Ben anlamıyorum.”

Ben de alçak sesle konuşmaya başladım. Belçikalıya bakıyordum.

“N’oldu, ne var?”

“Anlayamadığım bir şey gelecek başımıza.”

Tom’un çevresinde acayip bir koku vardı. Her zaman-
kinden daha çok koku duyar gibi oldum. Alay ettim:

“Şimdi anlarsın.”

“Anlaşılır gibi değil,” dedi inatçı bir tavırla. “Tam anlamıyla cesur olmak istiyorum, ama en azından olup bitecekleri bilmeliyim... Dinle, bizi avluya götürecekler. Herifler gelip karşımıza sıralanacaklar. Kaç kişi olurlar?”

“Ne bileyim. Beş ya da sekiz. Çok değil.”

“İyi. Sekiz kişi olacaklar. Onlara, ‘Nişan al!’ diye bağıracaklar ve bana çevrilmiş sekiz tüfek görecekim. Duvarı yarıp içine girmeyi isterim diye düşünüyorum; olanca gücümle duvara sırtımla yaslanacağım ve duvar karşı koyacak. Tıpkı kâbus gibi. Bütün bunları düşünüyorum kafamda. Ah bir bilsen nasıl düşlediğimi.”

“İyi iyi,” dedim, “ben de düşünüyorum.”

“Çok acı veren bir şey olmalı bu. Yüz tanınmasın diye insanın ağzına ve gözlerine nişan aldıklarını biliyorsun,” diye ekledi haince. “Şimdiden yaraları hissediyorum; bir saatten beri boynumda ve başımda ağrı var. Gerçek acı değil. Kötüsü de bu ya, yarın sabah duyacağım acılar. Peki sonra?”

Ne demek istediğini çok iyi anlıyordum, ama hiç de öyle görünmek istemiyordum. Acılara gelince; ben de küçük bıçak yaraları gibi bedenimde bu acıları duyuyordum. Alışmıyordum ama onun gibiydim, önem vermiyordum.

“Sonra,” dedim sert bir biçimde, “nalları dikeceksin.”

Yalnızca kendisi için konuşmaya koyuldu. Gözlerini Belçikalı’dan ayırmıyordu. Berikinin dinler gibi bir hali

yoktu. Ben onun buraya niçin geldiğini biliyordum. Ne düşündüğümüz onu ilgilendirmiyordu. Bizim bedenlerimize bakmaya gelmişti, diriyken can çekişen bedenlerimizi seyretmeye gelmişti.

“Kâbuslarda olduğu gibi,” diyordu Tom; “insan bazı şeyler düşünmek ister, hep böyle olduğunu bilir, anlamakta gecikmez ve sonra kayar gider, elimizden kaçır ve düşer. Kendi kendime, sonra hiçbir şey olmayacak artık, diyorum. Ama bunun ne demek olduğunu anlamıyorum. Hemen hemen buraya kadar ulaştığım anlar oldu... ama sonra olan oluyor, yeniden acıları, kurşunları, patlamaları düşünmeye başlıyorum. Ben maddeciyim, inan bana. Delirmiyorum. Ama sonu gelmeyen bir şey var. Cesedimi görüyorum; güç değil, ama *kendi* gözlerimle *kendimi* görüyorum. Düşünmeye başlamam gerekiyor... hiçbir şeyi görmeyeceğimi, hiçbir şeyi içitmeyeceğimi ve dünyanın ötekiler için sürüp gideceğini düşünmeye başlamam gerekiyor. İnsan bunu düşünmek için yaratılmamıştır Pablo. İnan bana. Bazı şeyler bekleyerek uykusuz geçirdiğim bütün bir gecede bütün bunlara ulaştım. Ama bu aynı şey değil. Arkadan saldıracak bize. Pablo, biz de hazırlıksız olacağız.”

“Kes sesini,” dedim ona, “istersen bir günah çıkaran papaz çağırayım sana?”

Karşılık vermedi. Peygamberlik taslamak, kişiliksiz bir sesle konuşarak bana Pablo demek istediğini çoktan fark etmiştim. Böylesi bir şeyi sevmiyordum, ama besbelli bütün İrlandalılar hep böyle. Belli belirsiz bir sidik kokusu var gibiydi sanki. Aslında Tom’a pek yakınlık duymuyordum ve birlikte öleceğimiz bahanesiyle bunun nedenini düşünmüyordum. Bazı adamlar vardır ki onlarla farklı ilişkiler kurulur, sözgelisi Ramon Gris’yle. Ama Tom’la Juan arasında kendimi yalnız hissediyordum. Zaten böylesi daha çok işime geliyordu. Ramon’la

bir arada olsaydım belki de duygusallaşırdım. Ama şu anda korkunç derecede katıydım ve böyle kalmak istiyordum.

Bir çeşit dalgınlıkla Tom, sözcükleri gevelemeye devam ediyordu. Kendini düşünmekten alıkoymak için konuştuğu kesindi. Yaşlı prostat hastaları gibi keskin sidik kokuyordu. Aslında ben de onun gibi düşünüyordum; bütün söylediklerini ben de söyleyebilirdim: Böylesi ölmek *doğal* değildi. Ölüm yolunu tuttuğumdan bu yana hiçbir şey bana doğal gelmiyordu; ne bu kömür yığını, ne tahta sıra, ne de Pedro'nun pis suratı. Yalnızca Tom'la aynı şeyleri düşünmek hoşuma gitmiyordu. Pekâlâ biliyordum ki bütün bir gece, hiç olmazsa beş dakika kadar bazı şeyleri aynı anda düşünüp duracağız, terleyeceğiz ya da titreyeceğiz. Şöyle yandan baktım ona, bana ilk kez tuhaf gözüktü; ölümünü yüzünde taşıyordu. Gururum yaralanmıştı; yirmi dört saatlik bir süre içinde Tom'un yanı başında yaşamış, onu dinlemiş, onunla konuşmuş-tum. Biliyordum ki hiçbir ortak yanımız yoktu. Şimdiyse ikiz kardeşler kadar birbirimize benziyorduk, basit bir şey, çünkü birlikte geberip gidecektik. Tom bana bakmaksızın elimi tuttu.

“Pablo, kendi kendime soruyorum... İnsanoğlunun yok olup gittiği gerçekten doğru mu, diye soruyorum.”

Elimi çektim.

“Ayaklarının arasına bak, salak,” dedim.

Ayaklarının arasında küçük bir su birikintisi vardı ve pantolonundan damlalar düşüyordu.

“Bu da ne?” dedi korkuyla.

“Altına işemişsin,” dedim.

“Doğru değil,” dedi kızgınlıkla. “İşemedim, hiçbir şey hissetmiyorum.”

Belçikalı yaklaşmıştı. Göstermelik bir merakla sordu:

“Hasta mısınız?”

XX. yüzyılın önde gelen aydınlarından Jean-Paul Sartre, romanları, oyunları ve düşünce yazılarıyla varoluşçuluk düşüncesini olduğu kadar bütün bir yüzyıl da derinden etkilemiştir.

Edebi kimliğinin ötesinde XX. yüzyılın etkili düşünürlerinden biri olan Jean-Paul Sartre'in 1939'da yayınlanan "Duvar" adlı öyküsü, bireyin kökten özgürlüğünü vurgulayan varoluşçu felsefenin simge yapıtlarından biridir.

İspanya İç Savaşı sırasında Francocular tarafından idama mahkûm edilen bir Cumhuriyetçi'nin ölümü bekleyişini konu edinen bu ünlü öykü dışında "Oda", "Herostratos", "Özel Yaşam", "Bir Yöneticinin Çocukluğu" adlı öyküler, yazarın felsefi görüşlerinin kusursuz birer yansımasıdır.

Buradaki "duvar", idam mahkûmunun önünde durduğu herhangi bir duvar mıdır; yoksa yaşam ile ölüm arasındaki görünmez duvar mı? Sartre'i ilgilendiren, duvarın niteliğinden öte yokluğu karşısında bireyin neler yaşayacağıdır.

ISBN 978-975-510-382-2

9 789755 103822